

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt tirsdag den 4. oktober 2022

Sag 112/2021

Journalisterne Rune Øgendahl (Ritzaus Bureau), Astrid Søndberg (TV2) og Ekstra Bladet (advokat Carlo Siebert) kærer Østre Landsrets kendelse om dørlukning i sagen:

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Jesper Storm Thygesen)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Hillerød den 3. august 2021 (9-2630/2021) og af Østre Landsrets 2. afdeling den 10. september 2021 (S-2332-21).

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Thomas Rørdam, Jens Kruse Mikkelsen og Anne Louise Bormann.

Påstande

Journalisterne Rune Øgendahl (Ritzaus Bureau), Astrid Søndberg (TV2) og Ekstra Bladet har nedlagt påstand om, at landsrettens kendelse om dørlukning ophæves.

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om stadfæstelse.

T har ikke udtalt sig.

Sagsfremstilling

Ved Retten i Hillerøds kendelse af 16. november 2020 blev T varetægtsfængslet, jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, da retten fandt, at der var begrundet mistanke om, at han havde dræbt sin hustru H.

Den 19. april 2021 rejste anklagemyndigheden tiltale mod T for drabet på H, jf. straffelovens § 237, og for usømmelig behandling af lig, jf. straffelovens § 139. Sagen blev herefter berammet til hovedforhandling med start den 25. oktober 2021.

Den 31. maj 2021 henvendte T sig til politiets efterforsker i sagen og gav udtryk for, at han ønskede at erkende sig skyldig i drabet på H og at påvise stedet for hendes jordiske rester.

Der blev herefter arrangeret en påvisningstur den 3. juni 2021. T blev efterfølgende afhørt af politiet, hvor han afgav yderligere detaljerede forklaringer om perioden før, under og efter drabet.

T ønskede herefter at få sagen afgjort som en tilståelsessag.

Anklagemyndigheden anmodede på den baggrund Retten i Hillerød om at beramme et indenretligt forhør efter retsplejelovens § 747 med henblik på stillingtagen til, om Ts forklaring kunne danne grundlag for en tilståelsessag.

Anklagemyndigheden anmodede endvidere om, at der blev berammet et retsmøde samme dag i forlængelse af det indenretlige forhør, således at sagen kunne blive afgjort som en tilståelsessag, såfremt anklagemyndigheden på baggrund af Ts forklaring vurderede, at der var grundlag herfor.

Retten i Hillerød berammede herefter begge retsmøder til den 3. august 2021.

Ved brev af 1. juli 2021 til Retten i Hillerød anmodede anklagemyndigheden om dørlukning efter retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, under gennemførelsen af det indenretlige forhør den 3. august 2021.

Anklagemyndigheden anførte til støtte herfor, at det var af afgørende betydning for sagens oplysning, at vidner og eventuel presse ikke var til stede, da vidner ved pressens dækning af retsmødet ville kunne gøres bekendt med tiltaltes forklaring, hvilket var uhensigtsmæssigt, såfremt tiltalte ikke tilstod, og vidnerne skulle indkaldes til at afgive forklaring under en nævningesag.

Tiltaltes forsvarer, advokat Jesper Storm Thygesen, tilsluttede sig ved retsmødets start den 3. august 2021 anklagemyndighedens begæring og fremsatte en selvstændig begæring om dørlukning i medfør af retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4. Han oplyste til støtte herfor, at T ikke så sig i stand til at afgive forklaring i et offentligt retsmøde med presse, familiemedlemmer og øvrige personer til stede.

Journalisterne Rune Øgendahl (Ritzaus Bureau), Astrid Søndberg (TV2) og Mette Pedersen (Ekstra Bladet) protesterede mod dørlukning.

Ved kendelse af 3. august 2021 bestemte Retten i Hillerød, at dørene skulle lukkes under det indenretlige forhør. Dommeren noterede i retsbogen, at det ikke var muligt for hende at få øjenkontakt med T, der kiggede ned. Af kendelsen fremgår bl.a.:

”Efter grundlovens § 65, er der i retsplejen i videst muligt omfang offentlighed. Efter retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, kan retten bestemme, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre, blandt andet når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages på afgørende måde at hindre sagens oplysning.

Sigtede blev varetægtsfængslet i november 2020. Sagen er i væsentlig grad færdigefterforsket, og sigtede har over for politiet tilstået de påsigtede forhold. Sagen søges efter afholdelse af nærværende indenretlige forhør fremmet som en tilståelsessag. Herefter, og i det Anklagemyndigheden ikke har oplyst om sådanne konkrete omstændigheder, der uanset om sagen alligevel ikke fremmes som en tilståelsessag, og der således ved en senere nævningesag skal afhøres vidner – gør det påkrævet fortsat at holde retsmødet for lukkede døre af hensyn til sagens oplysning, finder retten, at betingelserne for fortsat dørlukning af denne grund ikke længere er tilstede. Der er herved tillige lagt vægt på, at hensynet til vidneafhøringer ved en eventuel senere nævningesag kan opnås med referatforbud og med, at eventuelle vidner forlader retten under retsmødet.

Da det imidlertid efter oplysningerne fra forsvareren må lægges til grund, at sigtede er ude af stand til at afgive en fuld forklaring, og at det således er udelukket at opnå en forklaring fra ham, såfremt offentligheden, herunder både presse og familiemedlemmer, er til stede, finder retten, at betingelserne for dørlukning under disse omstændigheder er til stede, jf. retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4”.

Byrettens afgørelse blev af de tre journalister køret til landsretten, der ved kendelse af 10. september 2021 stadfæstede byrettens kendelse. Af landsrettens begrundelse fremgår bl.a.:

”Efter det i den påkærede kendelse anførte lægger landsretten til grund, at sigtede ved retsmødets begyndelse den 3. august 2021 var ude af stand til at afgive en fuld forklaring, og at det var udelukket at opnå en forklaring fra ham, såfremt offentligheden, her-

under pressen og familiemedlemmer, var til stede. På denne baggrund og under hensyn til, at sagen drejede sig om drab i nær familie, tiltræder landsretten, at betingelserne for dørlukning, jf. retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, var opfyldt.”

Det indenretlige forhør blev herefter gennemført for lukkede døre den 3. august 2021 fra kl. 9.15 til kl. 16.00, hvor dørene blev åbnet og retten hævet.

Herefter gennemførtes samme dag fra kl. 16.15 til kl. 18.55 et offentligt retsmøde, hvor sagen mod T blev fremmet til dom som en tilståelsessag. Ts forklaring afgivet under det indenretlige forhør blev i denne forbindelse oplæst i sin helhed og vedstået af ham. Byretten afsagde herefter dom i sagen, hvorved T blev idømt fængsel i 15 år.

Anbringender

Journalisterne Rune Øgendahl (Ritzaus Bureau), Astrid Søndberg (TV2) og Ekstra Bladet har anført navnlig, at der ikke skulle være truffet afgørelse om dørlukning, da betingelserne i retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, ikke var opfyldt.

Byrettens og landsrettens afgørelser indebærer, at den sigtede reelt og de facto selv kan beslutte en dørlukning ved blot at lade sin forsvarer meddele, at han ser sig ude af stand til at afgive forklaring i et offentligt retsmøde. Det udhuler grundprincippet om offentlighed i retsplejen, når afhøringer af sigtede eller tiltalte fremover finder sted for lukkede døre, blot fordi den sigtede/tiltalte finder det ubehageligt at skulle afgive forklaring i et offentligt retsmøde. Det ses samtidig at være i strid med hidtidig praksis, jf. bl.a. Østre Landsrets kendelse af 17. oktober 2000 (sag S-3543-00).

Dørlukning i en straffesag forudsætter, at et offentligt retsmøde hindrer sagens oplysning på afgørende måde, hvilket indebærer, at dørene ikke skal lukkes for at få oplyst detaljer mv., som ikke er afgørende for sagen og for anklagemyndighedens mulighed for at gennemføre en straffesag til domfældelse. Såfremt en sag kan gennemføres til domfældelse på det foreliggende grundlag, om nødvendigt uden tiltaltes forklaring, bør dørene ikke lukkes, da sigtedes forklaring i så fald ikke på afgørende måde hindrer sagens oplysning.

T misbrugte bestemmelsen i retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, til at varetage hensynet til sig selv, selv om formålet med bestemmelsen er at varetage hensynet til sagens oplysning, herunder politiets efterforskning.

Sagen og efterforskningen var på tidspunktet for dørlukningen den 3. august 2021 så frem-skreden, at det er vanskeligt at se, hvordan Ts nægtelse af at udtale sig ”på afgørende måde” skulle hindre sagens oplysning. Hertil kommer, at straffesagen forud for retssagen løbende havde været massivt dækket i medierne, og at en eventuel manglende forklaring fra T ikke kunne antages at påvirke strafudmålingen.

Der er endvidere ikke noget i sagen, herunder i mentalerklæringen, der taler for, at T ikke skulle kunne afgive forklaring for åbne døre. Dommerens mislykkede forsøg på at opnå øjen-kontakt med ham bør ikke anses som en tilstrækkelig grund til at fravige princippet om of-fentlighed. Dørene skal ikke lukkes i en straffesag, hvis en sigtet/tiltalt nægter at udtale sig, uden at der foreligger en konkret lægelig eller anden faktuel begrundelse herfor.

Retsmødet den 3. august 2021 må desuden anses som sidestillet med en hovedforhandling, hvad angår spørgsmålet om muligheden for at opnå lukkede døre, jf. retsplejelovens § 29, stk. 4, der indskrænker anvendelsen af § 29, stk. 3, nr. 4. Det bør i den forbindelse tillægges særlig vægt, at der var rejst tiltale i sagen, og at der var berammet hovedforhandling.

Der er ikke i retsplejeloven hjemmel til at lade praktiske hensyn og ønsket om en hurtig tilstå-elsessag tælle højere end lovfæstede bestemmelser og grundlæggende principper om størst mulig åbenhed i retsplejen.

Det kan ved stillingtagen til kæremålet ikke tillægges betydning, at Ts forklaring ved det ef-terfølgende retsmøde, hvor sagen blev fremmet som tilståelsessag, blev læst op i sin helhed, idet den oplæste forklaring på forhånd var gennemgået og vedstået i detaljer. Nuancer, korrek-tioner og selvmodsigelser, som måtte være blevet rettet under retsformandens protokollering af forklaringen, er dermed gået tabt.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at Ts vægring ved at afgive forklaring i et åbent retsmøde sammenholdt med sagens karakter, herunder at der var tale om drab i nær familie, og betydningen af at få hans forklaring til retsbogen i et indenretligt forhør, gjorde det nød-vendigt med dørlukning efter retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4.

Formålet med det indenretlige forhør var at sikre bevis med henblik på anklagemyndighedens overvejelser om, hvorvidt sagen mod T kunne gennemføres som en tilståelsessag. Det var i denne forbindelse af afgørende betydning at få afklaret, i hvilket omfang han også i retten ville forklare om de mange skærpende omstændigheder, han havde tilstået over for politiet, herunder navnlig om de omfattende og nøje tilrettelagte forberedelseshandlinger, den efterfølgende håndtering af liget og afbrændingen af en ejendom.

Det må tillægges betydning, at Ts forklaring afgivet under det indenretlige forhør er gengivet i sin helhed i dom- og retsbogen vedrørende det efterfølgende offentlige retsmøde samme dag, og at han i det offentlige retsmøde vedstod indholdet af forklaringen, hvorefter anklageren rejste tiltalte i overensstemmelse med sigtelsen i retsmødebegæringen.

Det indenretlige forhør efter retsplejelovens § 747 havde ikke status af en hovedforhandling med den konsekvens, at dørene ikke kunne lukkes under henvisning til retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, jf. § 29, stk. 4. Retsmødet, der angik det indenretlige forhør, var således uafhængigt af det efterfølgende retsmøde, hvor sagen blev afgjort som en tilståelsessag. Sagen adskiller sig dermed fra TfK 2009.799 V, hvor dørene alene blev åbnet under domsafsigelsen.

Det følger af praksis, at afgørelsen af, om der skal ske dørlukning i tilfælde, hvor sigtede vægrer sig ved at afgive forklaring for åbne døre, beror på en helt konkret vurdering af samtlige foreliggende oplysninger. Ved vurderingen heraf synes der navnlig at blive lagt vægt på sagens karakter, herunder om der er tale om drab i nær familie. Den sigtedes sindstilstand og om pågældende fremstår som psykisk uligevægtig tillægges også betydning, jf. bl.a. UfR 2009.331/2 V og UfR 2011.1285/2 H. Det er dog ikke en forudsætning, at vægringen kan tilskrives en lægeligt beskrevet uligevægt. Det tillægges endvidere betydning, om sigtedes forklaring er af afgørende betydning for sagens bedømmelse.

T skulle afgive forklaring om drabet på sin partner gennem 11 år, med hvem han havde to børn, og hvis familie han havde et nært forhold til. Det er på denne baggrund fuldt antageligt, at han reelt var ude af stand til at afgive forklaring, såfremt offentligheden, herunder navnlig familiemedlemmer, var til stede, og at hans vægring ved at afgive forklaring for åbne døre ikke blot beroede på almindelig uvilje. Sagen adskiller sig derfor fra Østre Landsrets kendelse af 17. oktober 2000 (sag S-3543-00).

Der er på den baggrund ikke grundlag for at tilsidesætte byrettens og landsrettens vurdering af, at T ikke var i stand til at afgive fuld forklaring om de påsigtede forhold.

Anklagemyndigheden er enig i, at sagen uden Ts forklaring formentlig ville have kunnet gennemføres til domfældelse for drab og usømmelig behandling af lig.

Det ville dog ikke uden Ts forklaring have været muligt at føre fuldt bevis for den målrettethed og hensynsløshed, som T udviste i forbindelse med selve drabet. Tilsvarende ville det ikke have været muligt at føre fuldt bevis for den brutalitet, som han efterfølgende og over en længere periode udviste i forbindelse med sin behandling af liget. Disse omstændigheder ved drabet udgjorde særdeles skærpende omstændigheder. Derudover havde politiet ikke oplysninger, der knyttede T til den forvoldte ildebrand på en ejendom, ud over hans forklaring herom.

Retsmødebegæringen forud for retsmødet den 3. august 2021 var baseret på Ts forklaring til politiet. I forhold til flere dele af gerningsbeskrivelsen forelå der således ikke yderligere objektive data. Ts forklaring var således af afgørende betydning for sagens bedømmelse og straffens fastsættelse.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen angår, om betingelserne for dørlukning i retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, var opfyldt ved Retten i Hillerøds retsmøde af 3. august 2021, kl. 9.15, hvor der blev gennemført et indenretligt forhør af T i medfør af retsplejelovens § 747.

Efter grundlovens § 65 er der i retsplejen i videst muligt omfang offentlighed. Efter retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, kan retten bestemme, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre, når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages på afgørende måde at hindre sagens oplysning.

Af de grunde, der er anført af landsretten, tiltræder Højesteret, at betingelserne for dørlukning i medfør af retsplejelovens § 29, stk. 3, nr. 4, var opfyldt.

Retsplejelovens § 29, stk. 4, finder anvendelse under hovedforhandlinger i 1. instans. Efter bestemmelsen er der kun under meget restriktive betingelser mulighed for at træffe bestemmelse om dørlukning i medfør af § 29, stk. 3, nr. 4.

Da sigtede T afgav forklaring i retsmødet den 3. august 2021, var der ikke taget stilling til, om sagen kunne behandles som tilståelsessag uden hovedforhandling i medfør af retsplejelovens § 831. Højesteret finder, at dette stadie af retsmødet ikke kan sidestilles med en hovedforhandling, og at § 29, stk. 4, derfor ikke fandt anvendelse.

Højesteret stadfæster herefter landsrettens kendelse.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse stadfæstes.